

Tornionlaakson neuvosto
Tuula Ajanki
Toiminnanjohtaja

31.5.2023

Tornionlaakson neuvoston jäsenkunnat

Lausuntopyyntö koskien Tornionlaakson neuvoston strategian päivittämistä sekä Tornionlaakson neuvoston esitystä Pilottialue Tornionlaaksosta

Tornionlaakson neuvoston strategian päivittäminen

Tausta

Tornionlaakson neuvoston toimintaa toteutetaan Tornionlaakson neuvoston strategisen toimintasuunnitelman 2021–2023 sekä talouden toimintasuunnitelman 2021–2024 mukaisesti. Toiminnan peruspilari on kaksinapainen toiminta, jossa yhdistyvät Tornionlaakson edunvalvonta ja vaikuttamistyö suuntautuen päättäjiin paikallisella, alueellisella, kansallisella ja EU-tasolla sekä koko neuvoston alueella näkyvä konkreettinen asukkaisiin ja elinkeinoelämään suuntautuva rajat ylittävän toiminnan aktivointi.

Tornionlaakson neuvoston alue, joka käsittää Suomen ainoa maarajan Ruotsiin sekä maarajan Suomen ja Norjan välillä, on ollut suurten muutosten keskiössä. Vuonna 2020 alkoi koronapandemia, joka erityisesti vaikeutti rajakuntien arkipäivää. Muuttunut Euroopan turvallisuustilanne, Suomen jo toteutuneen NATO-jäsenyyden ja Ruotsin tulevan myötä, on muuttanut kaikkien kolmen maan päättäjien näkemyksiä koskien pohjoisten alueiden infrastruktuurihankkeita. Huoltovarmuuden merkitys on korostunut, tällä hetkellä ainoa rautatieyhteys Ruotsiin kulkee Tornion ja Haaparannan välillä. Myös pohjoisen isot investoinnit sekä koko Eurooppaa koetteleva työvoimapula, ovat asioita joihin neuvosto omalla toiminnallaan pyrkii vaikuttamaan. Yksi esimerkki on Pilottialue Tornionlaakso, jonka avulla haetaan keinoja helpottaa rajat ylittävää työssäkäyntiä ja työpaikan vastaanottamista naapurimaasta.

Tornionlaakson neuvoston strategian päivittäminen on aloitettu jo helmikuussa osana Tornionlaakson neuvoston hallinnoimaa Leader rahoitteista hanketta "Kulttuuri ja perinteet, jotka yhdistävät kolme maata". Hanke on järjestänyt kaksi työpajaa, 23. helmikuuta sekä 3. toukokuuta. Hankkeen työpajoissa on keskitytty erityisesti pohtimaan Tornionlaakson neuvoston kulttuuritoimintojen kehittämistä ja rajat ylittävän toiminnan kulttuuritoiminnan tarvetta. Näiden työpajojen tuloksien perusteella strategiatyötä jatketaan neuvoston ja hallituksen jäsenten kesken. Ensimmäinen työpaja pidettiin Lyngenissä (Yykeässä) 10. toukokuuta ja seuraava pidetään 7. kesäkuuta vuosikokouksen jälkeen Övertorneålla. Päivitetty strategia vahvistetaan neuvoston syyskokouksessa 29. marraskuuta 2023.

Tornionlaakson neuvoston jäsenkunnat, budjetti sekä organisaatio tällä hetkellä

Tornionlaakso neuvostossa on 14 jäsenkuntaa; Suomesta on kuusi: Tornio, Ylitornio, Pello, Kolari, Muonio ja Enontekiö, Ruotsista on neljä: Haaparanta, Övertorneå, Pajala ja Kiiruna sekä Norjasta neljä: Storfjord (Omasvuono), Kåfjord (Kaivuono), Nordreisa (Raisi) ja Lyngen (Yykeä).

Neuvoston kanslia sijaitsee Haaparannalla, toiminnanjohtaja on neuvoston ainoa vakituinen työntekijä. Vuosina 2022–2023 on Leader -hankkeeseen palkattu yksi työntekijä hankerahoituksella sekä yksi määräaikainen työntekijä neuvoston omalla rahoituksella. Neuvoston vuosibudjetti on noin 180 000 €, joista jäsenkuntien jäsenmaksut ovat noin 115 000 € ja Pohjoismaiden ministerineuvoston n. 65 000 €. Vuodelle 2024 arvioitu budjetti on noin 200 000 €, tähän on laskettu mukaan Kiirunan kunnan mahdollinen koko kunnan kattava jäsenyys, jonka mukaan uusi jäsenmaksu perustuu.

Tornionlaakson neuvoston organisaatio koostuu seuraavista toimielimistä:

- Neuvostosta, jossa 2–3 varsinaista ja varajäsentä joka jäsenkunnasta, yhteensä 33 jäsentä.
- Hallituksesta, jossa yksi varsinainen ja varajäsen joka kunnasta sekä neuvoston puheenjohtaja, yhteensä 15 jäsentä.
- Kansliasta, jossa yksi vakituinen työntekijä.
- Kahdesta työryhmästä, joista kulttuuri- ja matkailutyöryhmässä on 1–3 jäsentä jokaisesta jäsenkunnasta sekä infrastruktuurityöryhmästä, jossa on 7–8 jäsentä jäsenkunnista eri puolilta neuvoston aluetta.

Tehtävät

Tornionlaakson neuvoston tehtävä on strategisen toimintasuunnitelman mukaan olla jäsenkuntiensa arvostama yhteistyön tekijä ja edunvalvoja, rajat ylittävä yhteistyö- ja edunvalvontaorganisaatio, jonka jäseniä ovat pohjoiset rajakunnat Suomesta, Ruotsista ja Norjasta sekä yksi Pohjoismaiden ministerineuvoston virallisista rajakomiteoista. Tornionlaakson neuvoston strategia ohjaa toimintaa yhdessä Pohjoismaiden ministerineuvoston tavoitteiden kanssa. Neuvosto saa taloudellista tukea raja-alueelliseen yhteistyöhön samaan tapaan kuin muutkin pohjoismaiset raja-alueet.

Neuvoston priorisoimat rajat ylittävän yhteistyön tavoitteet ja toimintatapa, jolla tavoitteisiin pyritään näkyvät eriteltyinä alla, yhteinen tavoite on Tornionlaakson elin voiman vahvistaminen.

Infrastruktuurin kehittäminen

- Toiminnanjohtajan ja hallituksen tukena toimii asiantuntijoista muodostettu infrastruktuurityöryhmä, jäsenet tulevat jokaisesta kolmesta maasta.

Yritys- ja matkailuyhteistyön tukeminen

- Toiminnanjohtajan ja hallituksen tukena toimii asiantuntijoista muodostettu Kulttuuri- ja matkailutyöryhmä, joissa on jäseniä jokaisesta jäsenkunnasta sekä hanketoiminta, jonka keinoin on voitu palkata lisäresursseja kehittämään rajat ylittävää toimintaa.

Kulttuurin vahvistaminen

- Toiminnanjohtajan ja hallituksen tukena toimii asiantuntijoista muodostettu Kulttuuri- ja matkailutyöryhmä, joissa on jäseniä jokaisesta jäsenkunnasta sekä hanketoiminta, jonka keinoin on voitu palkata lisäresursseja kehittämään kulttuuritoimintaa.

Koulutusyhteistyön tukeminen

- Pilottialue Tornionlaakso -hankkeen kautta etsitään konkreettisia keinoja edistää rajat ylittävää koulutusyhteistyötä. Tähän liittyy koulutuksen lisäksi elinkeinoelämän, viranomaisyhteistyön kuten työmarkkinatoimenpiteiden sekä poliisiyhteistyön tukeminen edunvalvonnan keinoin.

Pilottialue Tornionlaakso

Tausta

Pilottialue Tornionlaakso pohjautuu Pohjoismaiseen verosopimuksen (SopS 26/1997), jossa sovelletaan rajankävijäsäännöstä palkkatuloon silloin, kun henkilö asuu Suomen ja Ruotsin tai Suomen ja Norjan väliseen maarajaan rajoittuvassa kunnassa ja työskentelee samaan maarajaan rajoittuvassa kunnassa toisessa valtiossa. Alkuperäinen idea pilottialueesta tulee Rajaneuvonta Ruotsi-Suomi-Norjalta, taustalla on Pohjoismaiden ministerineuvoston konsulttiyhtiö Rambollilta tilaama selvitys, jonka tarkoituksena oli selvittää pilottialueen mahdollisuutta. Selvitys toteutettiin 2012–2014 välisenä aikana, ja sen tuloksena todettiin, että Kööpenhamina-Malmön ja Tornionlaakson alueet voisivat soveltua mahdollisiksi pilottialueiksi.

Tornionlaakson neuvosto on tehnyt aktiivista vaikutustyötä rajakuntien liikkuvuuden turvaamiseksi poikkeustilanteissa. Rajayhteisö (voimassa 19.8.2020-26.1.2021 sekä 28.12.2021 alkaen) on ainutlaatuinen käsite koko Pohjoismaissa. Päätös antoi rajakuntien asukkaille mahdollisuuden käydä ostoksilla, työskennellä, harrastaa ja elää niin normaalia elämää kuin se vallitsevassa pandemiatilanteessa on mahdollista. Tämä päätös osoitti, että aktiivisella edunvalvonnalla ja vahvoilla perusteilla on mahdollista saada erityisoikeuksia. Yhteisen rajat ylittävän työmarkkina- ja liiketoiminta-alueen edistäminen on yksi Tornionlaakson neuvoston tärkeimmistä tehtävistä.

Suomen ja Ruotsin sisäministerit Maria Ohisalo sekä Mikael Damberg vierailivat Tornionlaaksossa 19. lokakuuta 2021. Vierailun yhteydessä

allekirjoitettiin Suomen ja Ruotsin rajakuntien välinen poliisiyhteistyösopimus. Tapaamisessa Tornionlaakson neuvoston edustajien kanssa Suomen sisäministeri Ohisalon delegaatio esitti näkemyksen, että Tornionlaaksolla on juridinen tausta pilottialueelle huomioiden kolme jo nyt olemassa olevaa pohjoismaista yhteistyösopimusta (Pohjoismainen verosopimus, Suomalais-ruotsalaisen rajajokikomission sopimus, Suomen ja Ruotsin rajakuntien välinen poliisiyhteistyösopimus), jotka käsittävät Tornionlaakson rajakunnat.

Sisältö ja tarkoitus

Tarkoituksena on käyttää Pilottialue Tornionlaakson esimerkkejä ja ratkaisumalleja edunvalvontatyössä, tehden konkreettisia esityksiä Työ- ja elinkeino- sekä Sosiaali- ja terveysministeriöihin Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa koskien työvoimapolitiittisia toimenpiteitä raja-alueella sekä rajatyöntekijän byrokratian vähentämistä. Pelkästään kansalliset päätökset eivät riitä, koska rajat ylittävää toimintaa säätelee useita EU-direktiivejä. Koko Euroopan laajuinen työvoimapula sekä päättäjien huomion kääntyminen pohjoiselle työmarkkina-alueelle tukevat esitystämme Pilottialue Tornionlaaksosta.

Lausuntopyyntö

Pyydämme jäsenkunnilta lausuntoa Tornionlaakson neuvoston toiminnan kehittämiseen ja strategian päivittämiseen sekä Pilottialue Tornionlaaksoon liittyen.

Pyydämme jäsenkuntia pohtimaan, mitä odotuksia ja toiveita teillä on neuvoston toimintaa kohtaan ja onko olemassa jotain selkeää tarvetta johon neuvoston toiminta voisi vastata paremmin.

Pyydämme jäsenkunnilta palautetta Pilottialue Tornionlaakson esimerkeistä sekä ratkaisuehdotuksista sekä tueteko esitystä Pilottialue Tornionlaaksosta.

Lausunnot pyydetään sähköpostitse osoitteeseen tuula.ajanki@haparanda.se 30. kesäkuuta 2023 mennessä.

Tornionlaakson neuvoston hallituksen puolesta

Tornio 31.5.2023

Tuula Ajanki
toiminnanjohtaja

Liitteet

Tornionlaakson neuvoston strateginen toimintasuunnitelma 2022–2023
Tornionlaakson neuvoston vuosikertomus 2022
Pilottialue Tornionlaakso, sisältö ja esimerkkejä